

Treba pohvaliti trud autorskoga dvojca da u svega 235 stranica pokušaju napraviti osvrt na procese i događaje „dugoga 19. stoljeća“ u Istri i Dalmaciji, pogotovo kada znamo da su i jedna i druga regija imale burnu i bogatu povijest pod zastavom dvoglavoga orla.

Luka Tidić

Rino Cigui, Antonio Grossich (1849-1926). *L'uomo e l'opera – Lik i djelo*, Pisino – Pazin: Comunità degli Italiani di Pisino – Zajednica Talijana Pazin, 2017., 136 str.

U travnju 2018. u sjedištu je pazinske Zajednice Talijana predstavljena knjiga Rina Ciguija *Antonio Grossich (1849-1926). L'uomo e l'opera – Lik i djelo*. Radi se o rezultatu dugogodišnjega autorova istraživanja posvećena dragućskom liječniku Antoniju Grossichu, koje je izdano povodom devedesete obljetnice njegove smrti. Rad je podijeljen na devet poglavlja koja se bave Grossichem, dok su posljednje stranice posvećene popisu rabljene bibliografije. Djelo posebno obogaćuje činjenica da je napisano na talijanskom i hrvatskom jeziku, što sasvim sigurno ovo štivo približava široj publici te olakšava čitatelju ulazak u svijet i djelovanje te važne istarske, ali i europske ličnosti.

Knjigu otvaraju „Zahvale“ / „Ringraziamenti“ (14-15) predsjednice pazinske Zajednice Talijana i „Predgovor“ / „Prefazione“ (10-33) Kristijana Kneza, u kojemu on govori o poteškoćama koje su u prošlosti pogadale proučavanje osoba poput Grossicha na granicama između talijanskoga i hrvatskoga kulturnog svijeta, što je u turbulentnim vremenima nerijetko dovodilo do toga da su takvi pojedinci jednostavno izbacivani iz povijesti ovih prostora. Knez pruža čitatelju i vrlo koristan povijesno-politički kontekst koji je karakterizirao Grossichev svijet, Istru i Rijeku u 19. i početkom 20. stoljeća, što dodatno olakšava čitatelju kontekstualizaciju događaja opisanih u ovome djelu. Slijedi „Uvod“ / „Introduzione“ (34-39), u kojemu Cigui prenosi komemorativni tekst senatora Kraljevine Italije, Luigija Messedaglie, pročitani u talijanskom parlamentu 1926. povodom smrti Antonija Grossicha, u kojemu se najbolje može iščitati koliko je taj liječnik bio cijenjena i važna ličnost za talijansku i regionalnu povijest te svjetsku medicinu.

Dolazimo do prvoga pravog poglavlja knjige, naslovljenoga „Draguč“ / „Draguccio“ (40-49), u kojemu autor geografski opisuje rodni kraj Antonija Grossicha, odnosno mjesto Draguč te nudi čitatelju više informacija o podrijetlu i utjecaju njegove obitelji na mjesto, ponajprije njegovih roditelja. Slijedi poglavlje „Mladenačke godine i školovanje“ / „Gli anni giovanili e la formazione culturale“ (50-55), u kojemu autor opisuje Grossichev obrazovni put od prvih uspjeha u nižim razredima do poteškoća u godinama prije mature zbog „ljubavi prema biljaru i kartanju“. Također doznajemo kako je Grossich najprije upisao studij prava u Grazu kako bi pokušao ispuniti želju preminuloga mu oca, ali se na koncu okrenuo voljenoj medicini, koju je u Beču diplomirao 1875. Djelo se nastavlja poglavljem „Između rada i stručnog usavršavanja“ / „Tra lavoro e perfezionamento scientifico“, gdje autor iznosi detalje o Grossichevu životu nakon studija, od prvoga posla općinskoga liječnika u Kastvu i odlaska na bojište tijekom austro-ugarskoga zaposjedanja Bosne i Hercegovine 1878. do profesionalnoga usavršavanja u porodiljstvu i kirurgiji ponovno u Beču. Kako ističe Cigui, to su godine u kojima se Grossich tek počinjao uspinjati na profesionalnoj i društvenoj ljestvici, sve dok nije postao primarijus riječke bolnice 1886. Iz privatnoga života doznajemo da je oženio sestru osnivača riječke Autonomaške stranke Michelea Maylendera te s njom dobio dvoje djece, a zanimljivu anegdotu sasvim sigurno čini i priča o kirurškom zahvatu koji je zbog upale slijepoga crijeva Grossich izveo nad princezom Stefanijom od Belgije, suprugom prijestolonasljednika Rudolfa Habsburškoga, prilikom njezina boravka u Opatiji, koja mu je u znak zahvalnosti darovala Hotel Stephanie.

U poglavlju „Profesija liječnika i politički angažman“ / „Professione medica e impegno politico“ (70-81) autor podrobnije obrađuje društvenu i političku aktivnost Antonija Grossicha od 1898. do početka Prvoga svjetskog rata, ponajprije njegovo sudjelovanje u riječkoj gradskoj vlasti kao člana Autonomaške stranke. Radilo se o razdoblju velikih pritisaka koje je poduzimala mađarska vlast, čemu se Grossich žestoko protivio i što mu je na koncu stvorilo mnoge neprijatelje i reputaciju potencijalno opasne osobe. Zbog toga je riječki primarijus bio primoran napustiti grad tijekom rata i nekoliko godina prisilno provesti u Beču, gdje se njegovoj nesreći pridodala i teška bolest koja ga je zauvijek udaljila od operacijskoga stola. Paralelno s političkom aktivnošću, Grossich je 1907. došao do svojega najvećeg posti-

gnuća u polju medicine, kada je otkrio korisnost jodne tinkture kao sredstva kožne antiseptike prije operacijskih zahvata. Iako na početku slabo prihvaćena, metoda je ubrzo postala sastavni dio svih predoperacijskih priprema, zbog čega je na kraju i nagrađen.

Knjiga se nastavlja poglavljem „Povratak na političku scenu“ / „Il ritorno sulla scena politica“ (82-101), u kojemu Cigui piše o delikatnim događajima u Rijeci nakon Velikoga rata i ulozi koju je Grossich u njima imao. Tako, npr., saznajemo da je već u listopadu 1918. postao vođa Talijanskoga nacionalnog odbora, koji je htio pripajanje Rijeke Italiji. Grossicheva je aktivnost bila toliko intenzivna da ga je dovela do Pariza i Mirovne konferencije, gdje je ipak bezuspješno pokušao lobirati za pripojenje. Sve kompliciranija situacija u Rijeci dovela je do toga da se sam Grossich angažirao oko dovođenja talijanskih snaga koje bi učinkovito riješile problem kvarnerskoga grada pa je stoga liječnik vrlo pozitivno prihvatio dolazak Gabrielea D'Annunzija i njegovih legionara. Ipak, nesuglasice oko budućnosti grada s vremenom su postajale sve veće te je na koncu došlo do potpunoga loma u odnosima između Grossicha i D'Annunzija. Nakon razdoblja velike nestabilnosti, Rijeka je ipak 1924. pripojena Italiji, dok je Grossich već 1923. imenovan senatorom Kraljevine Italije zbog zasluga za domovinu. Nažalost, njegova je priča prekinuta 1926. smrću koja je vjerojatno bila rezultat arterioskleroze, bolesti koja ga je godinama pratila i koja ga je udaljila od posla kirurga, ali je njegovo djelovanje ostalo duboko urezano u pamćenju međuratne Rijeke.

Pretposljednje je poglavlje „Znanstveno i književno stvaralaštvo“ / „La produzione scientifica e letteraria“ (102-119). Naime, osim što se bavio kirurģijom, Grossich je često pisao i književna djela, od kojih se posebno ističu dvije drame. Međutim, najveća postignuća, kako s pravom naglašava Cigui, Grossich je dosegnuo u medicini, ponajprije zahvaljujući otkriću prednosti jodne tinkture u suzbijanju sepse. O tom je otkriću imao prilike govoriti na XVI. Međunarodnom kongresu liječnika u Budimpešti, gdje je njegovo izlaganje izazvalo određenu dozu skepse i nepovjerenja, pogotovo zato što iza njega nisu stajali poznati i slavni znanstveni instituti. Iako su inovativnost Grossicheva otkrića prvi prepoznali Japanci, koji su mu 1911. zbog toga uručili i priznanje, na koncu su rat u Libiji (1911./1912.) i Prvi svjetski rat dokazali važnost toga novog postupka prilikom operativnih zahvata, što je Grossicha neizbježno učinilo velikanom svjetske medicine.

Posljednje poglavlje Ciguijeva djela, „Appendice“ (121-129), napisano je samo na talijanskom jeziku jer se zapravo radi o prijepisu Grossicheva izlaganja o jednoj tinkturi na kongresu u Budimpešti, u kojemu detaljno objašnjava kako je došao do otkrića te kako se njime treba koristiti. Na kraju, autor prilaže i popis literature („Literatura“ / „Bibliografia“, 130-133).

Rino Cigui ovom je knjigom dao vrlo značajan prinos boljem poznavanju vrlo bitne ličnosti istarske i riječke povijesti, kakva je zasigurno bio Antonio Grossich. Istraživanje je potkrijepljeno bogatom literaturom te se na vrlo čitak način predstavlja svim zainteresiranim čitateljima, kako iz znanstvenoga, tako i iz nekoga drugog konteksta. Na koncu, djelo dodatno obogaćuju mnoge slike koje se tiču podjednako Grossicheva te riječkoga i istarskoga života, što knjizi pruža i kvalitetniji vizualni doživljaj priče o tom liječniku.

Diego Han

Iz fotoalbuma Richarda Schustera 1914.-1917. / Aus dem Fotoalbum von Richard Schuster 1914-1917, glavni urednik Andrej Bader, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Sveučilišna knjižnica, 2016., 316 str.

Godine 2016. svjetlo je dana ugledala opsežna fotomonografija temeljena na albumu fotografija austro-ugarskoga topničkog časnika Richarda Schustera *Pola im Krieg 1914-1918 (Pula u ratu 1914. – 1918.)*, koji se čuva u Sveučilišnoj knjižnici u Puli. Od 902 fotografije u albumu, u fotomonografiji je objavljeno njih 534, a među njima se, osim motiva ratne luke Pula, nalazi mnoštvo fotografija iz uže okolice Pule te dijelom i iz ostatka Istre. U albumu je Schuster mnoge motive popratio svojim opisima i komentarima, što se u ovom izdanju pedantno prenosi. Uz objavljeni su materijal priloženi i opisi iz pera članova uredništva fotomonografije koje čine Andrej Bader (ujedno i glavni urednik), Bruno Dobrić i Zvonimir Freivogel. Izdanje je dvojezično, objavljeno na hrvatskom i njemačkom jeziku.

Djelo otvara „Predgovor“ u kojemu uredništvo daje osnovne podatke o izvoru objavljenoga materijala, uz napomenu da se o autoru fotografija i načinu na koji su one stigle u Sveučilišnu knjižnicu u Puli malo zna. Ističe se Schusterovo dobro poznavanje istarskih prilika, što se očituje u ispravnim